

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIK GENERALNEJ
ELEANOR SHARPSTON
przedstawiona w dniu 22 stycznia 2020 r.¹

Sprawa C-634/18

**Prokuratura Rejonowa w Słupsku
przeciwko
II**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Sąd Rejonowy w Słupsku
(Polska)]

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych –
Decyzja ramowa 2004/757/WSiSW – Minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar
w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami – Zakres – Artykuł 2 ust. 1 lit. c) i art. 4 ust. 2 lit. a) –
Konsumpcja własna – Duże ilości narkotyków – Zasada ustawowej określoności czynów
zabronionych i kar

1. *Nullum crimen nulla poena sine lege scripta, praevia, certa et stricta*. Choć brzmienie tego
powiedzenia wyraża jasną regułę i podstawową zasadę, że zarówno przestępstwo, jak i kara powinny
być określone przez prawo, nadal jednak wymaga wykładni².

2. W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy w Słupsku – XIV Wydział Karny (Polska) dąży do uzyskania
wskazówek na temat wykładni decyzji ramowej Rady 2004/757/WSiSW z dnia 25 października 2004 r.
ustanawiającej minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego
handlu narkotykami³. Sąd odsyłający stawia zasadniczo pytanie, czy sytuacja w prawie krajowym,
w której pojęcie „dużych ilości narkotyków” wiążące się z odpowiedzialnością karną za przestępstwo
kwalifikowane na mocy art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757 jest definiowane nie przez
ustawodawstwo krajowe, ale każdorazowo przez sądy krajowe, jest zgodna z tą decyzją ramową
i zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar. Aby odpowiedzieć na to pytanie,
Trybunał będzie musiał w pierwszej kolejności zastanowić się, czy jest on właściwy do udzielenia
odpowiedzi na pytania prejudycjalne w sprawach dotyczących posiadania narkotyków w celu
konsumpcji własnej, która to sytuacja jest wyłączona z zakresu stosowania decyzji ramowej na mocy jej
art. 2 ust. 2, a także, czy w niniejszej sprawie znajduje zastosowanie Karta praw podstawowych Unii
Europejskiej (zwana dalej „kartą”)⁴.

1 Język oryginału: angielski.

2 Zobacz na przykład moja opinia w sprawie IK (wykonanie kary dodatkowej), C-551/18 PPU, EU:C:2018:890. Zobacz także opinia mojego
szacownego kolegi rzecznika generalnego Y. Bota w sprawie M.A.S. i M.B. (C-42/17, EU:C:2017:564, pkt 74), przypominająca, że zasada
ustawowej określoności czynów zabronionych i kar stanowi jedną z podstawowych zasad współczesnego prawa karnego, sformułowaną
w szczególności przez włoskiego kryminologa Cesarego Beccarię, który cytował dzieła Monteskiusza [*O duchu praw* (księga XI, rozdział VI,
O ustroju angielskim), 1748] w swoim słynnym traktacie *O przestępstwach i karach* (1764).

3 Dz.U. 2004, L 335, s. 8.

4 Dz.U. 2007, C 303, s. 1.

Ramy prawne

Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

3. Artykuł 7 ust. 1 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC”), stanowi, że „[n]ikt nie może być uznany za winnego popełnienia czynu polegającego na działaniu lub zaniechaniu działania, który według prawa wewnętrznego lub międzynarodowego nie stanowił czynu zagrożonego karą w czasie jego popełnienia. Nie będzie również wymierzona kara surowsza od tej, którą można było wymierzyć w czasie, gdy czyn zagrożony karą został popełniony”.

Prawo Unii

Traktat o Unii Europejskiej

4. Artykuł 31 ust. 1 lit. e) Traktatu o Unii Europejskiej, w brzmieniu obowiązującym w chwili przyjęcia decyzji ramowej 2004/757, przewidywał, że wspólne działanie w sprawie współpracy sądowej w sprawach karnych obejmuje „stopniowe przyjmowanie środków ustanawiających minimalne normy dotyczące znamion przestępstw i kar w dziedzinach przestępczości zorganizowanej, terroryzmu i nielegalnego handlu narkotykami”. Jego art. 34 ust. 2 lit. b) przyznaje Radzie, stanowiącej jednomyślnie z inicjatywy państwa członkowskiego lub Komisji Europejskiej, kompetencję do podejmowania decyzji ramowych „w celu zbliżania przepisów ustawowych i wykonawczych. Decyzje ramowe wiążą państwa członkowskie w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawiają jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków. Nie mogą one wywoływać skutku bezpośredniego”.

Karta

5. Artykuł 49 karty odzwierciedla i poszerza art. 7 ust. 1 EKPC. Stanowi on, co następuje:

„1. Nikt nie może zostać skazany za popełnienie czynu polegającego na działaniu lub zaniechaniu, który według prawa krajowego lub prawa międzynarodowego nie stanowił czynu zabronionego pod groźbą kary w czasie jego popełnienia. Nie wymierza się również kary surowszej od tej, którą można było wymierzyć w czasie, gdy czyn zabroniony pod groźbą kary został popełniony. Jeśli ustawa, która weszła w życie po popełnieniu czynu zabronionego pod groźbą kary, przewiduje karę łagodniejszą, ta właśnie kara ma zastosowanie.

2. Niniejszy artykuł nie stanowi przeszkody w sądzeniu i karaniu osoby za działanie lub zaniechanie, które w czasie, gdy miało miejsce, stanowiło czyn zabroniony pod groźbą kary, zgodnie z ogólnymi zasadami uznanymi przez wspólnotę narodów.

[...]”.

6. Zgodnie z art. 51 ust. 1 postanowienia karty „mają zastosowanie do instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii [...] oraz do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii”. Artykuł 52 ust. 3 stanowi, iż „[w] zakresie, w jakim niniejsza karta zawiera prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w [EKPC], ich znaczenie i zakres są takie same jak praw przyznanych przez [EKPC]”.

Decyzja ramowa 2004/757

7. W motywach decyzji ramowej 2004/757 zawarto poniższe stwierdzenia. „Nielegalny handel narkotykami stanowi zagrożenie dla zdrowia, bezpieczeństwa i jakości życia obywateli Unii Europejskiej oraz dla legalnej gospodarki, stabilności i bezpieczeństwa państw członkowskich”⁵. „Konieczne jest przyjęcie minimalnych zasad określających znamiona przestępstw w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami i półproduktami, co umożliwi wspólne podejście na poziomie Unii do walki z nielegalnym obrotem”⁶. Działania Unii powinny koncentrować się „na najpoważniejszych rodzajach przestępstw narkotykowych”, podczas gdy „[w]ylączenie pewnych rodzajów zachowań związanych z konsumpcją własną z zakresu [decyzji ramowej 2004/757] nie stanowi wytycznej Rady co do sposobu, w jaki państwa członkowskie powinny traktować te przypadki w swoim prawie krajowym”⁷. „Kary przewidziane przez państwa członkowskie powinny być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające oraz obejmować kary pozbawienia wolności. Dla ustalenia wymiaru kary należy wziąć pod uwagę okoliczności faktyczne, takie jak ilość i rodzaj przemycanych narkotyków, oraz to, czy przestępstwo zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej”⁸. „Skuteczność wysiłków podejmowanych w celu zajęcia się problemem nielegalnego handlu narkotykami zależy zasadniczo od harmonizacji środków krajowych wykonujących niniejszą decyzję ramową”⁹.

8. Artykuł 2 stanowi:

„1. „Każde państwo członkowskie podejmuje niezbędne środki w celu zapewnienia karalności następujących czynów popełnionych umyślnie i bez upoważnienia:

- a) produkcja, wytwarzanie, sporządzanie wyciągów, przygotowanie, oferowanie, proponowanie sprzedaży, rozprowadzanie, sprzedaż, dostarczanie na wszelkiego rodzaju warunkach, pośrednictwo, wysyłka, przesyłanie w tranzycie, przewożenie, przywóz lub wywóz narkotyków;
- b) uprawa maku lekarskiego, krzewu koka lub rośliny konopi;
- c) posiadanie lub nabywanie narkotyków dla prowadzenia działań wymienionych w lit. a);
- d) wytwarzanie, przewóz lub rozprowadzanie półproduktów, wiedząc, że mają one być użyte do celów nielegalnej produkcji lub wytwarzania narkotyków.

2. Niniejsza decyzja ramowa nie obejmuje czynów opisanych w ust. 1, gdy ich autor realizuje je w celu konsumpcji własnej w sposób określony w prawie krajowym”.

9. Artykuł 4 stanowi:

„1. Każde państwo członkowskie podejmuje środki niezbędne w celu zapewnienia, aby przestępstwa określone w art. 2 i 3 podlegały skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom karnym.

Każde państwo członkowskie podejmuje środki niezbędne do tego, aby przestępstwa określone w art. 2 podlegały karze pozbawienia wolności, której górna granica mieści się w przedziale od 1 roku do 3 lat.

5 Motyw 1

6 Motyw 3.

7 Motyw 4.

8 Motyw 5.

9 Motyw 9.

2. Każde państwo członkowskie podejmuje środki niezbędne do tego, aby przestępstwa określone w art. 2 ust. 1 lit. a), b) i c) podlegały karze pozbawienia wolności, której górna granica mieści się w przedziale od 5 do 10 lat w następujących przypadkach:

a) przestępstwo dotyczy dużych ilości narkotyków;

[...]”.

Prawo krajowe

10. Artykuł 62 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (zwanej dalej „ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii”) stanowi:

„1. Kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”.

Okoliczności faktyczne, postępowanie i pytania prejudycjalne

11. Prokuratura Rejonowa w Słupsku (Polska, zwana dalej „prokuraturą”) wniosła akt oskarżenia przeciwko JI między innymi o to że: (i) w dniu 7 listopada 2016 r. posiadał znaczną ilość substancji psychotropowej w postaci amfetaminy o łącznej wadze netto 10,73 grama oraz środki odurzające w postaci marihuany o łącznej wadze 16,07 grama, to jest o czyn z art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii; (ii) w dniu 28 listopada 2016 r. posiadał środki odurzające w postaci marihuany o wadze 2,00 gramy netto oraz substancje psychotropowe w postaci amfetaminy o wadze 0,49 grama netto, to jest o czyn z art. 62 ust. 1 tej ustawy.

12. Bezsporne jest, że JI posiadał te narkotyki do użytku własnego. W toku postępowania karnego przeprowadzonego po zaistnieniu okoliczności faktycznych JI przyznał się do wszystkich zarzuczanych mu czynów.

13. Sąd Rejonowy w Słupsku – XIV Wydział Karny zauważa, że decyzja ramowa 2004/757 nie definiuje pojęcia „dużych ilości narkotyków”. Prawo krajowe nie definiuje też pojęcia „znacznej ilości” narkotyków, użytego w art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Sąd odsyłający wyjaśnia, że orzecznictwo próbowało uzupełnić tę lukę poprzez ustanowienie szeregu kryteriów służących ustaleniu, czy dana ilość narkotyków jest „znaczna”, „nieznaczna” lub „zwykła”. Kryteria te stanowi masa wagowa (gramy, kilogramy, tony, ilość porcji), rodzaj środka odurzającego (podział na narkotyki „twarde” i „miękkie”) oraz zakładane przeznaczenie (w celach handlowych, na użytek własny). Jednakże pojęcie „znacznej ilości” narkotyków pozostaje niejasne i jest definiowane w odmienny sposób przez różne sądy krajowe. Sąd odsyłający przedstawia kilka przykładów z orzecznictwa krajowego różnej wykładni tego pojęcia¹⁰.

14. Na tej podstawie sąd odsyłający wyraża wątpliwości co do zgodności tego orzecznictwa z zapisaną w art. 7 EKPC zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar. Zauważa on również, że okoliczność, iż pojęcie „dużych ilości narkotyków” nie jest zdefiniowane na poziomie Unii, lecz jego definicję wyraźnie pozostawiono do uznania państw członkowskich, może prowadzić do odmiennego traktowania obywateli Unii Europejskiej w zależności od państwa członkowskiego ich miejsca zamieszkania.

¹⁰ Zobacz pkt 76 i przypisy 45, 46 poniżej.

15. Sąd odsyłający wskazuje, że kwestie te zostały już poruszone przez Trybunał Konstytucyjny (Polska), który w wyroku z dnia 14 lutego 2012 r. orzekł, iż art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii jest, w zakresie dotyczącym znamienia przestępstwa związanego ze „znaczną ilością” substancji, zgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej.

16. W tych okolicznościach sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy normę prawa unijnego zawartą w art. 4 ust. 2 lit. a) w związku z art. 2 ust. 1 lit. c) [decyzji ramowej 2004/757] należy rozumieć w ten sposób, że przepis ten nie stoi na przeszkodzie dokonywaniu wykładni pojęcia »znacznej ilości narkotyków« każdorazowo w ramach indywidualnej oceny sądu krajowego, a ocena taka nie wymaga zastosowania jakiegokolwiek zobiektywizowanego kryterium, w szczególności – nie wymaga ustalenia, że sprawca posiada narkotyki dla prowadzenia działań objętych normą art. 4 ust. 2 lit. a) tejże decyzji ramowej, to jest dla produkcji, oferowania, proponowania sprzedaży, rozprowadzania, pośrednictwa, dostarczania na wszelkiego rodzaju warunkach?
- 2) Czy środki ochrony sądowej konieczne do zapewnienia skuteczności i efektywności normom prawa unijnego zawartym w [decyzji ramowej 2004/757], a w szczególności w art. 4 ust. 2 lit. a) w związku z art. 2 ust. 1 lit. c) tejże [decyzji ramowej], w zakresie, w jakim [ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii] nie zawiera precyzyjnego sformułowania odnoszącego się do znacznej ilości narkotyków i pozostawia tę kwestię interpretacji składów orzekających w konkretnej sprawie w ramach tak zwanego uznania sędziowskiego – są wystarczające dla zapewnienia obywatelom polskim skutecznej ochrony wynikającej z norm prawa unijnego ustanawiających minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami?
- 3) Czy krajowa norma prawna zawarta w art. 62 ust. 2 [ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii] jest zgodna z prawem unijnym, a w szczególności [z normą] zawartą w art. 4 ust. 2 lit. a) w związku z art. 2 ust. 1 lit. c) [decyzji ramowej 2004/757], a jeżeli tak, to czy rozumieniu pojęcia znacznej ilości substancji psychotropowych i środków odurzających przyjętemu przez polskie sądy krajowe nie sprzeciwia się norma prawa unijnego wskazująca, iż surowszej odpowiedzialności karnej podlega ten, kto popełnił przestępstwo polegające na posiadaniu dużych ilości narkotyków dla prowadzenia działań objętych art. 2 ust. 1 lit. c) [decyzji ramowej 2004/757]?
- 4) Czy zasadzie równości i niedyskryminacji (art. 14 [EKPC], art. 20, 21 [karty] w związku z art. 6 ust. 1 [Traktatu o Unii Europejskiej]) nie sprzeciwia się art. 62 ust. 2 [ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii] ustalający surowszą odpowiedzialność karną za czyn polegający na posiadaniu substancji psychotropowych i środków odurzających w ilości znacznej w rozumieniu przyjętym przez polskie sądy krajowe?”.

17. Uwagi na piśmie złożyły prokuratura, rządy czeski, niderlandzki, polski, hiszpański i szwedzki, a także Komisja. Na rozprawie w dniu 2 października 2019 r. prokuratura oraz rządy polski, hiszpański i szwedzki oraz Komisja przedstawiły swoje uwagi ustne.

Ocena

W przedmiocie właściwości Trybunału

18. Prokuratura utrzymuje, że Trybunał nie jest właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne przedstawione przez sąd odsyłający, ponieważ dotyczą one wykładni prawa krajowego, a mianowicie art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i zgodności tego przepisu z decyzją ramową 2004/757.

19. W tym kontekście zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunał nie jest właściwy na podstawie art. 267 TFUE do rozstrzygania w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni zasad dotyczących prawa wewnętrznego. Właściwość Trybunału jest ograniczona do badania jedynie przepisów prawa Unii¹¹. Może on jednak przedstawić sądowi krajowemu kryteria dotyczące wykładni prawa Unii, które mogą okazać się przydatne przy dokonywaniu oceny skutków tych przepisów prawa krajowego. Ponadto nic nie stoi na przeszkodzie, aby Trybunał przeformułował pytania w celu dostarczenia sądowi odsyłającemu wskazówek w zakresie wykładni prawa Unii, które będą pomocne dla rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu¹².

20. W niniejszej sprawie przedstawione pytania dotyczą wykładni art. 2 ust. 1 lit. c) i art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757. Wykładni wspomnianego art. 2 ust. 2 należy również dokonać w celu ustalenia, czy niniejsza sprawa objęta jest zakresem prawa Unii. Przedstawione pytania są zatem na pierwszy rzut oka dopuszczalne.

21. Komisja podnosi, że niniejsza sprawa nie jest objęta zakresem decyzji ramowej 2004/757. Z okoliczności faktycznych przedstawionych przez sąd odsyłający wynika, że II posiadał narkotyki w celu konsumpcji własnej. Artykuł 2 ust. 2 wyłącza takie zachowania z zakresu stosowania decyzji ramowej 2004/757.

22. Podczas rozprawy prokuratura, a także rządy polski, hiszpański i szwedzki zgodziły się ze stanowiskiem Komisji.

23. Rzeczywiście z brzmienia art. 2 ust. 2 wynika, że posiadanie narkotyków w celu „konsumpcji własnej” nie wchodzi w zakres stosowania decyzji ramowej 2004/757 i że takie zachowanie reguluje (i penalizuje) prawo krajowe. Jednakże, jak wyjaśnia motyw 4 decyzji ramowej, wyłączenie pewnych rodzajów zachowań związanych z konsumpcją własną z zakresu decyzji ramowej nie stanowi wytycznej Rady co do sposobu, w jaki państwa członkowskie powinny traktować te przypadki w swoim prawie krajowym.

24. W tym zakresie rząd polski wyjaśnił podczas rozprawy, że ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii, na mocy której transponowano decyzję ramową 2004/757, *nie* dokonuje rozróżnienia w celu kryminalizowania posiadania narkotyków, pomiędzy posiadaniem w celu konsumpcji własnej a posiadaniem do innych celów. W ten sposób w art. 62 ust. 1 (posiadanie narkotyków podlegające karze pozbawienia wolności do lat trzech) i ust. 2 (posiadanie znacznej ilości narkotyków podlegające karze pozbawienia wolności od roku do lat 10) posiadanie narkotyków jest kryminalizowane *niezależnie* od jego celu. Traktując posiadanie narkotyków w ten sposób, art. 62 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wykracza poza zakres posiadania narkotyków w rozumieniu art. 2 ust. 1 decyzji ramowej i rzeczywiście obejmuje także posiadanie narkotyków w celu konsumpcji własnej.

25. Informacje podane przez rząd polski potwierdzają zatem, że ustawodawstwo krajowe traktuje posiadanie narkotyków w celu konsumpcji własnej w taki sam sposób jak posiadanie związane z handlem narkotykami podlegającym karze na mocy art. 2 ust. 1 lit. c) decyzji ramowej 2004/757¹³. Ponadto na mocy prawa polskiego umorzenie postępowania karnego w sprawie posiadaniem narkotyków w celu konsumpcji własnej jest możliwe tylko w przypadku „nieznacznej” ilości narkotyków.

11 Wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., Fuchs i Köhler (C-159/10 i C-160/10, EU:C:2011:508, pkt 30).

12 Wyrok z dnia 5 marca 2009 r., Kattner Stahlbau (C-350/07, EU:C:2009:127, pkt 24, 25).

13 Zobacz Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi lub substancjami psychotropowymi z dnia 20 grudnia 1988 r. (Recueil des traités, vol. 1582, s. 95). Jej art. 3 ust. 2 stanowi, że „[z] zastrzeżeniem postanowień swej konstytucji i podstawowych zasad swojego systemu prawnego, każda Strona podejmie środki niezbędne do tego, aby posiadanie, nabywanie lub uprawa środków odurzających lub substancji psychotropowych dla osobistego użytku, niezgodne z postanowieniami Konwencji z 1961 r., Konwencji z 1961 r. z późniejszymi zmianami lub Konwencji z 1971 r., zostały uznane zgodnie z jej ustawodawstwem, jeżeli zostały dokonane umyślnie, za przestępstwa podlegające karze”. Zarówno Unia Europejska, jak i Polska są stronami tej konwencji.

26. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunał jest właściwy w przedmiocie wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczących przepisów prawa Unii w sytuacjach, w których stan faktyczny w sprawach rozpatrywanych przez sądy krajowe sytuuje się poza zakresem bezpośredniego stosowania prawa Unii, lecz w których przepisy Unii znalazły zastosowanie za pośrednictwem prawa krajowego, które w odniesieniu do rozwiązań sytuacji krajowych dostosowuje się do rozwiązań przyjętych w prawie Unii¹⁴. Istnieje bowiem określony interes Unii w takich okolicznościach, aby celem uniknięcia przyszłych rozbieżności w wykładni przepisy lub pojęcia przejęte z prawa Unii były interpretowane w sposób jednolity, bez względu na warunki, w jakich mają być stosowane¹⁵.

27. Wydaje mi się, z zastrzeżeniem dokonania koniecznych ustaleń faktycznych przez sąd krajowy, że orzecznictwo to ma w niniejszej sprawie zastosowanie. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii dokonuje transpozycji decyzji ramowej 2004/757 do krajowego porządku prawnego. W art. 62 tej ustawy zastosowano do sytuacji, które w przeciwnym wypadku byłyby wyłączone z zakresu stosowania decyzji ramowej, takie samo rozwiązanie jak rozwiązanie przewidziane w prawie Unii. W szczególności art. 62 ust. 2 tej ustawy traktuje przestępstwa związane ze „znaczłą ilością środków odurzających” jako przestępstwa kwalifikowane. Rozumiem to wyrażenie w ten sposób, że stanowi ono transpozycję do prawa krajowego wyrażenia „duże ilości narkotyków” zawartego w art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757. Posiadanie w celu konsumpcji własnej jest zdefiniowane i karane w taki sam sposób jak posiadanie objęte zakresem stosowania art. 2 ust. 1 lit. c) decyzji ramowej.

28. Znamiona tych przestępstw są określone w decyzji ramowej i w konsekwencji należy je interpretować w sposób jednolity jako pojęcia prawa Unii. Decyzja ramowa nie definiuje pojęcia „dużych ilości narkotyków”. Do Trybunału należy zatem przedstawienie niezbędnych wskazówek dotyczących znaczenia tego pojęcia w celu zapobieżenia przyszłym różnicom w wykładni.

29. Ponadto z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że wiążący charakter decyzji ramowych powoduje powstanie po stronie organów krajowych, a w szczególności sądów krajowych, obowiązku zgodnej z prawem Unii wykładni prawa krajowego. Stosując prawo krajowe, sądy krajowe są zobowiązane dokonywać jego wykładni w miarę możliwości w świetle brzmienia i celu danej decyzji ramowej, tak aby osiągnąć przewidziany w niej rezultat¹⁶.

30. Podczas rozprawy rząd hiszpański podniósł, że zawarte w art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej pojęcie „dużych ilości narkotyków” jest pozbawione znaczenia w przypadku posiadania narkotyków w celu konsumpcji własnej. Odrzucam ten argument w kontekście niniejszego postępowania. Ustawodawca krajowy postanowił bowiem traktować w taki sam sposób posiadanie w celu konsumpcji własnej i posiadanie do celów handlowych. Tak więc wykładnia pojęcia „dużej ilości narkotyków” ma znaczenie w obu sytuacjach.

31. Rządy hiszpański i szwedzki podniosły, że zasady ustanowione w wyroku Ullens de Schooten¹⁷ nie mają zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ nie ma potrzeby dokonywania jednolitej wykładni pojęć, których prawodawca Unii nie zamierzał definiować w kontekście decyzji ramowej. Jednakże zasada, że prawo Unii należy interpretować w jednolity sposób, ma zastosowanie także do wykładni przepisów decyzji ramowej¹⁸. W przypadku gdy przepis prawa Unii pozostawia państwom członkowskim zakres uznania w ramach jego wdrażania, autorytatywna i jednolita wykładnia znaczenia tego przepisu prawa Unii jest podstawowym wyznacznikiem określania granic tego zakresu uznania.

14 Zobacz podobnie wyrok z dnia 15 listopada 2016 r., Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo).

15 Wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Allianz Hungária Biztosító i in. (C-32/11, EU:C:2013:160, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo).

16 Wyrok z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, pkt 31).

17 Wyrok z dnia 15 listopada 2016 r. (C-268/15, EU:C:2016:874).

18 Zobacz na przykład wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 28, 30).

32. W każdym razie z utrwalonego orzecznictwa wynika, że w ramach ustanowionej przez art. 267 TFUE współpracy między Trybunałem i sądami krajowymi wyłącznie do sądu krajowego należy ocena, w świetle konkretnych okoliczności każdej sprawy, zarówno niezbędności orzeczenia prejudycjalnego do wydania wyroku, jak i znaczenia dla sprawy pytań skierowanych do Trybunału. W konsekwencji jeśli skierowane przez sądy krajowe pytania dotyczą wykładni przepisów prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia¹⁹.

33. W tych okolicznościach uważam, że Trybunał jest właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne.

W przedmiocie możliwości stosowania karty

34. Sąd odsyłający zastanawia się nad wykładnią kilku artykułów karty w celu ustalenia, czy opisana sytuacja w prawie krajowym jest zgodna z prawem Unii.

35. W swoich uwagach na piśmie Komisja wyraża wątpliwości co do tego, czy karta ma zastosowanie do niniejszej sprawy. Jej zdaniem art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii nie stosuje prawa Unii.

36. Zgodnie z art. 51 ust. 1 postanowienia karty znajdują zastosowanie do państw członkowskich w zakresie, w jakim państwa te stosują prawo Unii.

37. Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że „prawa podstawowe gwarantowane w porządku prawnym Unii znajdują zastosowanie we wszystkich sytuacjach podlegających prawu Unii, ale nie poza takimi sytuacjami. Z tego względu Trybunał przypominał już, że nie jest władny oceniać zgodności z kartą przepisów krajowych, które nie mieszczą się w zakresie zastosowania prawa Unii. Natomiast jeżeli przepisy takie wchodzą w zakres zastosowania tego prawa, Trybunał, rozpatrując pytanie prejudycjalne, powinien udzielić wszelkich wyjaśnień interpretacyjnych koniecznych do oceny przez sąd krajowy zgodności tych przepisów z prawami podstawowymi, których ochronę zapewnia”. Trybunał także orzekł, że „[p]oszanowanie praw podstawowych chronionych na mocy karty jest zatem konieczne, w sytuacji gdy przepisy krajowe mieszczą się w zakresie stosowania prawa Unii. Nie mogą więc występować sytuacje podlegające prawu Unii, w których wspomniane prawa podstawowe nie miałyby zastosowania. Stosowanie prawa Unii oznacza więc jednocześnie zastosowanie praw podstawowych chronionych na mocy karty”. „Natomiast jeżeli stan prawny nie jest objęty zakresem stosowania prawa Unii, Trybunał nie jest właściwy do jego oceny, a przytaczane ewentualnie postanowienia karty nie mogą stanowić samodzielnej podstawy do nadania mu takiej właściwości”²⁰. Pojęcie „stosowania prawa Unii” w rozumieniu art. 51 karty wymaga „związku między aktem prawa Unii a danym środkiem krajowym, który wykracza poza bliskość odnośnych dziedzin lub pośredni wpływ jednej dziedziny na drugą”²¹.

38. Jest oczywiste, że Trybunał nie może orzec w przedmiocie wykładni decyzji ramowej bez uwzględnienia karty, która stanowi prawo pierwotne Unii²². Jak wyjaśniłam w pkt 26–28 powyżej, art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii transponuje przestępstwo kwalifikowane związane z „dużymi ilościami narkotyków”, o którym mowa w art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757, do prawa krajowego. Jest zatem oczywiste, że przepis ten *stanowi* ustawodawstwo krajowe, które „wchodzi w zakres stosowania prawa Unii”; jest to zatem środek, poprzez który Polska „stosuje prawo Unii” (w tym przypadku decyzję ramową) w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty.

19 Wyrok z dnia 14 marca 2013 r., Allianz Hungária Biztosító i in. (C-32/11, EU:C:2013:160, pkt 19 i przytoczone tam orzecznictwo).

20 Wyrok z dnia 26 lutego 2013 r., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, pkt 19, 21, 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

21 Wyrok z dnia 6 października 2016 r., Paoletti i in. (C-218/15, EU:C:2016:748, pkt 14).

22 Artykuł 6 ust. 1 TUE stanowi: „Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w [karcie], która ma taką samą moc prawną jak traktaty”.

39. Wyrok, jaki Trybunał wyda co do wykładni art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757 w świetle karty będzie (w oczywisty sposób) dotyczył wykładni art. 62 ust. 2 wspomnianej ustawy w odniesieniu do osób oskarżonych o posiadanie „znaczej ilości środków odurzających” w celach handlowych. Tymczasem bezsporne jest, że w *tym kontekście* państwo członkowskie jest zobowiązane do przestrzegania gwarantowanych przez kartę praw podstawowych. Dodatkowo pragnę dodać, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem protokół nr 30 do traktatów²³ nie podważa stosowania karty w Polsce ani nie ma na celu zwolnienia Rzeczypospolitej Polskiej z obowiązku przestrzegania postanowień karty²⁴.

40. Przypomnijmy, że decyzja ramowa dotyczy jedynie „najpoważniejszych rodzajów przestępstw”²⁵ i obejmuje w związku z tym handel, lecz nie konsumpcję własną. W ramach pierwszego z tych przestępstw oskarżony jest chroniony wymogiem, zgodnie z którym wykładnia, jaką należy nadać przestępstwu kwalifikowanemu związanemu z „dużymi ilościami narkotyków”, *powinna* być zgodna z kartą. Tymczasem, jak zostało przedstawione, art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii nie dokonuje *żadnego rozróżnienia* między posiadaniem do użytku własnego a posiadaniem do celów handlowych. Ustawodawca krajowy *postanowił* potraktować obie sytuacje w dokładnie ten sam sposób.

41. Czy w tym kontekście mogłoby być z prawnego punktu prawidłowe, że o ile art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii *powinien* posiadać znaczenie zgodne z kartą w przypadku oskarżenia na mocy tego przepisu o jedno z „najpoważniejszych rodzajów przestępstw narkotykowych” (przestępstwo kwalifikowane związane z handlem narkotykami), o tyle dokładnie ten sam przepis może posiadać odmienne (hipotetycznie niezgodne z kartą) znaczenie w przypadku, gdy jest on podstawą ścigania za *mniej* poważne przestępstwo, czyli posiadanie *takich samych ilości* narkotyków do użytku własnego?

42. Ostatecznie to do sądu krajowego będzie należeć udzielenie odpowiedzi na to pytanie w świetle zarówno krajowego prawa konstytucyjnego, jak i wymogów EKPC. Ja ograniczę się do dwóch uwag.

43. Po pierwsze, wydaje mi się, że taki rezultat byłby zarazem dziwny i nieodpowiedni. Natychmiast pojawiają się pytania dotyczące spójności i proporcjonalności takiego rozwiązania w kontekście prawa karnego, a także kwestie pewności prawa, gdyby jeden i ten sam tekst prawny posiadał dwa zdecydowanie różne znaczenia w zależności od tego, czy stanowi on podstawę ścigania (i) posiadania dużych ilości narkotyków w celach handlowych, czy też (ii) posiadania dużych ilości narkotyków do użytku własnego. Ze swej strony odrzucam zatem możliwość, że takie rozróżnienie mogłoby być prawidłowe pod względem prawnym.

44. Po drugie, jest oczywiste, że Trybunał powinien udzielić sądowi krajowemu wskazówek co do zgodnej z kartą wykładni art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757. W przeciwnym razie sąd krajowy nie będzie w stanie rozstrzygnąć zawisłej przed nim sprawy.

W przedmiocie przedstawionych pytań

45. Wszystkie cztery postawione pytania należy zbadać łącznie. Sąd odsyłający zastanawia się zasadniczo nad kwestią, czy art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757 w związku z art. 2 ust. 1 lit. c) oraz zasadami równego traktowania, niedyskryminacji i ustawowej określoności czynów zabronionych i kar, zapisanymi odpowiednio w art. 20, 21 i 49 karty, należy interpretować w ten

²³ Protokół (nr 30) w sprawie stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej do Polski i Zjednoczonego Królestwa. Zgodnie z art. 1 ust. 1 tego protokołu „[k]arta nie rozszerza kompetencji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ani żadnego sądu lub trybunału Polski lub Zjednoczonego Królestwa do uznania, że przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne, praktyki lub działania administracyjne Polski lub Zjednoczonego Królestwa są niezgodne z podstawowymi prawami, wolnościami i zasadami, które są w niej potwierdzone”.

²⁴ Wyrok z dnia 19 listopada 2019 r., A.K. i in. (Niezależność Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982, pkt 85 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz także wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r., N.S. i in. (C-411/10 i C-493/10, EU:C:2011:865, pkt 119, 120).

²⁵ Motyw 4 decyzji ramowej (zob. pkt 7 powyżej).

sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które nie definiuje przestępstwa kwalifikowanego związanego z „dużymi ilościami narkotyków” poprzez użycie jakichkolwiek obiektywnych kryteriów (takich jak cel posiadania narkotyków), lecz pozostawia wykładnię tego pojęcia do każdorazowej indywidualnej oceny przez sądy krajowe.

W przedmiocie rozszerzenia odpowiedzialności karnej za przestępstwo kwalifikowane związane z posiadaniem dużych ilości narkotyków na posiadanie narkotyków nieobjęte zakresem przestępstw wymienionych w decyzji ramowej 2004/757

46. Artykuł 2 ust. 1 lit. c) decyzji ramowej 2004/757 obejmuje „posiadanie lub nabywanie narkotyków” w celu prowadzenia jednej z działalności wymienionej w (wyczerpującym) wykazie zawartym w art. 2 ust. 1 lit. a) tej decyzji ramowej²⁶. Artykuł 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej wprowadza przestępstwo kwalifikowane, „podlegające] karze pozbawienia wolności, której górna granica mieści się w przedziale od 5 do 10 lat” w przypadku, gdy przestępstwa określone w art. 2 ust. 1 lit. a), b) i c) związane są z „dużymi ilościami narkotyków”. Artykuł 2 ust. 2 wyłącza z zakresu stosowania decyzji ramowej czyny objęte zakresem stosowania art. 2 ust. 1, w przypadku gdy „ich autor” realizuje je w celu konsumpcji własnej w sposób określony w prawie krajowym²⁷.

47. Jednakże państwa członkowskie zachowują swobodę co do traktowania posiadania dużych ilości narkotyków w celu konsumpcji własnej jako przestępstwa kwalifikowanego. Decyzja ramowa stanowi, że ustanawia ona „minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar[y] w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami”²⁸. Państwa członkowskie mogą zatem z definicji wykroczyć poza te minimalne wymagania.

48. Motyw 4 decyzji ramowej w sposób przydatny wyjaśnia, że „[w]ylączenie pewnych rodzajów zachowań związanych z konsumpcją własną z zakresu [decyzji ramowej 2004/757] nie stanowi wytycznej Rady co do sposobu, w jaki państwa członkowskie powinny traktować te przypadki w swoim prawie krajowym”. Motyw ten odzwierciedla prace przygotowawcze nad decyzją ramową. Parlament Europejski zmienił projekt decyzji ramowej poprzez wprowadzenie wspomnianego art. 2 ust. 2 w celu odzwierciedlenia zasady pomocniczości. Wyjaśnił, że poprawka oznaczała, iż gdyby państwa członkowskie życzyły sobie tego, mogłyby penalizować konsumpcję własną, lecz nie były zobowiązane do tego na mocy decyzji ramowej²⁹. Zgadzam się z tą analizą. Wynika z tego, że państwa członkowskie mają swobodę w zakresie kryminalizowania posiadania narkotyków w celu konsumpcji własnej oraz określenia znamion tego przestępstwa i związanych z nim kar.

49. Z powyższego wywodzę, że art. 2 ust. 1 lit. c) i art. 2 ust. 2 oraz art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757 nie stoją na przeszkodzie temu, by państwa członkowskie rozszerzyły odpowiedzialność karną za przestępstwo kwalifikowane związane z posiadaniem dużych ilości narkotyków, jak zdefiniowano poniżej, na posiadanie narkotyków nieobjęte zakresem przestępstw wymienionych w tej decyzji ramowej.

26 Czyli działalności takiej jak: „produkcja, wytwarzanie, sporządzanie wyciągów, przygotowanie, oferowanie, proponowanie sprzedaży, rozprowadzanie, sprzedaż, dostarczanie na wszelkiego rodzaju warunkach, pośrednictwo, wysyłka, przesyłanie w transzycie, przewożenie, przywóz lub wywóz narkotyków”.

27 Niektóre rodzaje działalności, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a), wydają się w każdym razie nie do pogodzenia z posiadaniem w celu konsumpcji własnej (oferowanie, proponowanie sprzedaży, rozprowadzanie, sprzedaż, dostarczanie, pośrednictwo, wysyłka, przesyłanie w transzycie).

28 Zobacz również motyw 3.

29 Sprawozdanie Parlamentu Europejskiego w sprawie wniosku dotyczącego decyzji ramowej Rady ustanawiającej minimalne przepisy określających znamiona przestępstw i kar w dziedzinie handlu narkotykami, A5-0095/2004 z dnia 23 lutego 2004 r., s. 6.

W przedmiocie pojęcia „dużych ilości narkotyków” zawartego w art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757, a także zasad równości, niedyskryminacji i ustawowej określoności czynów zabronionych i kar

50. Czy wykładnia pojęcia „dużych ilości narkotyków” zawartego w art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757 powinna – w świetle tych zasad – stać na przeszkodzie sytuacji, w której termin transponujący to pojęcie do prawa krajowego nie jest zdefiniowany przez ustawodawcę, lecz interpretowany każdorazowo przez sądy krajowe?

51. Decyzja ramowa 2004/757 nie definiuje pojęcia „dużych ilości narkotyków”, które zawarte jest w art. 4 ust. 2 lit. a) i które stanowi jedną z okoliczności obciążających pociągającą za sobą surowsze kary za przestępstwa, których znamiona zostały określone w decyzji ramowej.

52. Celem decyzji ramowej 2004/757 jest określenie minimalnych przepisów określających znamiona przestępstw nielegalnego handlu narkotykami i związane z nimi kary³⁰. W tamtym okresie decyzje ramowe były przyjmowane w celu zbliżenia przepisów ustawowych i wykonawczych państw członkowskich w tych dziedzinach prawa. Decyzje takie wiązały państwa członkowskie w odniesieniu do rezultatu, który miał być osiągnięty, pozostawiały jednak państwom członkowskim swobodę wyboru formy i środków³¹.

53. Decyzja ramowa 2004/757 ogranicza się zatem do nałożenia na państwa członkowskie minimalnego wymogu wprowadzenia w prawie karnym okoliczności obciążającej, a wybór formy i środków pozostawia ich uznaniu. Od państw członkowskich wymaga się także zapewnienia, aby kary za takie przestępstwa były skuteczne, proporcjonalne i odstraszające³². Motyw 9 ponadto zachęca je do zapewnienia skuteczności wysiłków podejmowanych w celu zwalczania nielegalnego handlu narkotykami.

54. Przedłożone Trybunałowi w ramach niniejszego postępowania akta sprawy nie są zbyt pomocne w zdefiniowaniu „dużych ilości narkotyków”, które mogą prowadzić do skazania za przestępstwo kwalifikowane, o którym mowa w art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej. Z pewną powściągliwością proponuję podane niżej przemyślenia w formie wskazówek, aby nadać temu pojęciu konkretne znaczenie.

55. Po pierwsze, „duża ilość” może w części zostać zdefiniowana poprzez jej przeciwieństwo: małą ilość narkotyków, która zaspokajałaby w wiarygodny sposób osobiste potrzeby osoby ją posiadającej. Odpowiedni dla jednej osoby „zapas” na maksymalnie kilka tygodni nie stanowi „dużej ilości”. Natomiast ilości, które zaspokajają potrzeby jednego uzależnionego przez rok, *stanowią* „duże ilości” i mogą wskazywać na realną możliwość, że narkotyków tych nie posiada on na użytek własny, lecz w celach handlowych.

56. Po drugie, wydaje mi się, że można przyjąć, iż mamy do czynienia z „dużymi ilościami narkotyków”, w przypadku gdy znaleziono *albo* szereg różnych narkotyków, przy czym każdy z nich w umiarkowanej ilości, *albo* bardzo znaczną ilość jednego narkotyku. Ponownie, oba zjawiska wskazywałyby moim zdaniem na posiadanie raczej do celów handlowych niż do użytku własnego.

30 Artykuł 31 ust. 1 lit. e) Traktatu o Unii Europejskiej stanowi podstawę prawną ustanowienia *minimalnych* przepisów w niektórych dziedzinach prawa karnego, w tym w zakresie handlu narkotykami. Zobacz także motyw 3 decyzji ramowej 2004/757.

31 Artykuł 34 ust. 2 lit. b) Traktatu o Unii Europejskiej. Zobacz także wyrok z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 56).

32 Artykuł 4 ust. 1 decyzji ramowej 2004/757.

57. Po trzecie, uważam, że „ilość” można w odpowiedniejszy sposób zmierzyć, uwzględniając „porcję”, jaką trzeba zażyć w celu uzyskania pojedynczego efektu odurzenia, niż uwzględniając wagę. Różne narkotyki wywołują różne skutki psychotropowe. Osoby posiadające niezbędną specjalistyczną wiedzę techniczną w zakresie zwalczania handlu narkotykami będą w stanie formułować wiarygodne wytyczne co do tego, czym jest ta „porcja” w odniesieniu do narkotyków będących w powszechnym użyciu, i poszerzać te wytyczne w miarę pojawiania się (niestety) nowych narkotyków. Pojęcie „dużej ilości” będzie wówczas porównywalne (między różnymi rodzajami narkotyków), gdy ilość ta będzie wyrażona w *porcjach*, lecz może oznaczać różne ilości każdego narkotyku wyrażone *wagowo*.

58. W tym kontekście państwom członkowskim przysługuje szeroki zakres uznania w odniesieniu do konkretnych liczb, jakich używają w celu określenia pojęcia „dużych ilości narkotyków” na swym terytorium. Powinny one jednak zarówno zagwarantować, aby stosowanie prawa karnego było racjonalnie przewidywalne³³, jak i zapewnić skuteczność decyzji ramowej.

59. Sąd odsyłający wskazuje, że w wyniku uznania, jakim dysponują państwa członkowskie przy dokonywaniu transpozycji pojęcia „dużych ilości narkotyków”, w ustawach karnych poszczególnych państw członkowskich mogą znaleźć zastosowanie różne systemy. Ponadto nieprecyzyjność spornego przepisu krajowego mogłaby prowadzić do sytuacji, w której osoby popełniające przestępstwa w podobnych okolicznościach faktycznych będą odmiennie traktowane³⁴.

60. Co się tyczy pierwszej z kwestii podniesionych przez sąd odsyłający, celem decyzji ramowej 2004/757 nie jest pełna harmonizacja obowiązujących przepisów określających znamiona przestępstw i kary w objętej przez nią dziedzinie. Wynika z tego, że różnic między krajowymi środkami transponującymi nie można uznać za naruszenie zasad równości i niedyskryminacji³⁵.

61. W odniesieniu do drugiej kwestii zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasady równego traktowania i niedyskryminacji wymagają, by porównywalne sytuacje nie były traktowane w sposób odmienny, a sytuacje odmienne nie były traktowane w sposób identyczny, chyba że jest to obiektywnie uzasadnione³⁶.

62. W niniejszym przypadku z informacji przedłożonych Trybunałowi nie wynika, że ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii traktuje w odmienny sposób porównywalne sytuacje. Okoliczność, że sądy krajowe dysponują pewnym zakresem uznania przy dokonywaniu wykładni prawa krajowego, także nie stanowi sama w sobie naruszenia tych zasad.

63. Sytuację taką jak ta przedstawiona przez sąd odsyłający należy jednak analizować w świetle zapisanej w art. 49 karty zasady ustawowej określoności czynów zabronionych i kar. Karta znajduje zastosowanie, ponieważ ten sam przepis prawa krajowego (art. 62 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii) *zarówno* transponuje art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej, jak i ma zastosowanie do sytuacji (posiadanie do użytku własnego), które wchodzi w zakres stosowania tego przepisu (zob. pkt 36 i nast. powyżej).

64. Sąd odsyłający wyraża wątpliwości co do zgodności z tą zasadą sytuacji, w której prawo krajowe nie definiuje pojęcia „znacznej ilości środków odurzających”, a orzecznictwo nie zawsze interpretuje to pojęcie w ten sam sposób.

³³ Zobacz pkt 66 i nast. poniżej.

³⁴ Przypominam, że karą za niezgodne z prawem posiadanie narkotyków na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii jest „kar[a] pozbawienia wolności do lat 3”, podczas gdy zgodnie z art. 62 ust. 2 tej ustawy w przypadku „znacznej ilości” narkotyków karą jest „kar[a] pozbawienia wolności od roku do lat 10” (zob. pkt 10 powyżej).

³⁵ Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 3 maja 2007 r., *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261, pkt 59).

³⁶ Wyroki: z dnia 6 października 2009 r., *Wolzenburg* (C-123/08, EU:C:2009:616, pkt 63); z dnia 3 maja 2007 r., *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261, pkt 56).

65. W swoich uwagach na piśmie rząd polski potwierdził, że prawo krajowe rzeczywiście nie definiuje pojęcia „znacznej ilości środków odurzających”. Rząd polski podnosi, że umożliwia to sądom zbadanie istotnych okoliczności każdego przypadku, co ma zasadnicze znaczenie dla oceny kwestii, czy dany czyn dotyczył „znacznej ilości środków odurzających”. W tym zakresie sądy krajowe powinny stosować zasady wynikające z orzecznictwa Sądu Najwyższego (Polska). Podczas rozprawy rząd polski powołał się na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2009 r. przewidujące pewne wytyczne dla dokonania oceny, czy okoliczności danego przypadku były związane ze „znaczną ilością środków odurzających”.

66. Zasada ustawowej określoności czynów zabronionych i kar, a także wynikające z niej wymogi przewidywalności, dokładności i niedziałania prawa wstecz mają zasadnicze znaczenie zarówno w porządku prawnym Unii, jak i w krajowych porządkach prawnych. Zasada ta została zapisana w art. 49 karty, lecz stanowi ona również część tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich³⁷.

67. Zgodnie z art. 52 ust. 3 karty prawo zagwarantowane w jej art. 49 ma takie samo znaczenie i zakres jak prawo zagwarantowane w EKPC, w tym przez orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zwanego dalej „Trybunałem w Strasburgu”)³⁸.

68. Zgodnie z zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar przepisy karne powinny przestrzegać określonych wymogów dostępności i przewidywalności w odniesieniu zarówno do definicji przestępstwa, jak i określenia kary³⁹.

69. Wymóg precyzyjności ustawy mającej zastosowanie, który jest nieodłączny od tej zasady, oznacza, iż ustawa w jasny sposób definiuje przestępstwa i sankcjonujące je kary. Warunek ten jest spełniony, jeśli zainteresowany na podstawie treści przepisu i w razie potrzeby na podstawie wykładni dokonanej przez sądy jest w stanie określić, jakie działania i zaniechania grożą pociągnięciem go do odpowiedzialności karnej⁴⁰.

70. Trybunał w Strasburgu wyjaśnił, że „[w] konsekwencji zasady, zgodnie z którą ustawy powinny mieć zasięg ogólny, tekst ustawy nie zawsze jest precyzyjny. Oznacza to, że liczne ustawy w sposób nieunikniony posiadają brzmienie, które w mniejszym lub większym stopniu jest niejasne, a ich wykładnia i stosowanie zależne są od praktyki. W konsekwencji w każdym systemie prawnym, niezależnie od tego jak jasno sformułowany jest przepis prawny, także przepis prawa karnego, istnieje nieunikniony element wykładni sądowej. Zawsze będzie istniała potrzeba wyjaśnienia kwestii budzących wątpliwości i dostosowania do zmieniających się okoliczności. O ile bowiem pewność jest bardzo pożądana, o tyle może ona prowadzić do nadmiernego formalizmu, a ustawa powinna być w stanie dostosować się do zmieniających się okoliczności. »Przewidywalność« ustawy nie wyklucza konieczności zasięgnięcia porady przez zainteresowaną osobę w celu dokonania oceny, jakie konsekwencje wynikają w danym przypadku z konkretnego działania”⁴¹. Ponadto „wymagany poziom precyzji ustawodawstwa krajowego – który w żadnym wypadku nie może oznaczać, że należy przewidzieć każdą ewentualność – zależy w znacznym stopniu od treści danego aktu, dziedziny, którą ma on obejmować, oraz statusu tych, do których jest skierowany”⁴².

37 Wyrok z dnia 5 grudnia 2017 r., M.A.S. i M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, pkt 51–53 i przytoczone tam orzecznictwo).

38 Zobacz wyjaśnienia dotyczące karty praw podstawowych (Dz.U. 2007, C 303, s. 17).

39 Wyrok z dnia 5 grudnia 2017 r., M.A.S. i M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, pkt 55; a także przytoczone tam orzecznictwo Trybunału w Strasburgu).

40 Wyrok z dnia 5 grudnia 2017 r., M.A.S. i M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 Wyrok ETPC z dnia 15 lipca 2014 r., Ashlarba przeciwko Gruzji (CE:ECHR:2014:0715JUD004555408, § 34).

42 Wyrok ETPC z dnia 15 stycznia 2009 r., Association of Citizens Radko & Paunkovski przeciwko byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii (CE:ECHR:2009:0115JUD007465101, § 54).

71. W tym względzie z orzecznictwa Trybunału wynika, że zasada ustawowej określoności czynów zabronionych i kar „nie może być interpretowana jako zakazująca stopniowego uszczegóławiania zasad odpowiedzialności karnej w drodze wykładni sądowej, pod warunkiem że jej wynik daje się racjonalnie przewidzieć”⁴³.

72. Z przytoczonego powyżej orzecznictwa wynika, że zasada ustawowej określoności czynów zabronionych i kar wymaga, aby: (i) ustawa jasno określała czyny zabronione i kary, którymi są one zagrożone; (ii) ustawa była dostępna i przewidywalna; (iii) okoliczność, że niektóre przepisy wymagają wykładni sądowej, nie skutkowała automatycznie tym, że wymogi te nie są spełnione (w tym w sprawach karnych); (iv) wymagany stopień precyzji przepisów krajowych zależał w dużym stopniu od charakteru i kontekstu takiego ustawodawstwa; (v) z powyższego wynikało, że o ile na przykład charakter przepisów konstytucyjnych może uzasadnić niższy stopień precyzji⁴⁴, o tyle prawo karne, które często przewiduje surowe kary pozbawienia wolności, wymaga wyższego stopnia precyzji; (vi) dopuszczalne było stopniowe wyjaśnianie zasad odpowiedzialności karnej za pomocą wykładni w orzecznictwie, pod warunkiem że wykładnie te są racjonalnie przewidywalne; (vii) dana osoba miała jednak możliwość dokonania oceny (po zasięgnięciu porady prawnej w rozsądnym w tych okolicznościach stopniu) skutków, jakie dane działanie może spowodować, oraz tego, jakie działania lub zaniechania grożą pociągnięciem jej do odpowiedzialności karnej.

73. Moim zdaniem ta ostatnia propozycja rozciąga się również na ocenę zakresu odpowiedzialności karnej danej osoby, a w szczególności istnienia okoliczności obciążających, które mogą spowodować orzeczenie surowszych kar, a także na wymiar tych kar.

74. Do sądu krajowego należy upewnienie się, czy opisana przez niego sytuacja, w której pojęcie „znacznych ilości środków odurzających” nie jest zdefiniowane w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii, lecz jest każdorazowo interpretowane przez sądy, pozwala jednostce na ustalenie, jakie działania i zaniechania grożą pociągnięciem jej do odpowiedzialności karnej, oraz zakresu tej odpowiedzialności.

75. Hierarchia, powiązania i interakcja pomiędzy poszczególnymi instancjami sądowymi są określone przez porządek prawny każdego państwa członkowskiego. W tym kontekście, z pewną dozą ostrożności, zaproponuję następujące uwagi ogólne jako wytyczne dla sądu odsyłającego w ramach prowadzonego przez niego postępowania.

76. Z informacji przedstawionych Trybunałowi przez sąd odsyłający wynika, że w krajowym orzecznictwie dotyczącym okresu od 1997 r. (czyli przed przyjęciem decyzji ramowej i ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii) do 2012 r. stosowano kryterium ilościowe w celu określenia „znacznych ilości środków odurzających”, związane z liczbą osób, u których dana ilość narkotyków wywołuje jednorazowe odurzenie. Jednakże zdaniem sądu odsyłającego stosowana liczba odniesienia jest zmienna⁴⁵. Sądy krajowe uzupełniają te zasady dalszymi kryteriami⁴⁶.

77. Rząd polski podkreślił rolę sądów najwyższych w zapewnieniu jednolitego stosowania prawa karnego. Zwrócił uwagę Trybunału na utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego (w latach 2006–2018) dotyczące określania „znacznych ilości środków odurzających” poprzez odniesienie do jednego kryterium ilościowego: ilości, która zaspakaja jednorazowo potrzeby co najmniej kilkudziesięciu uzależnionych. Ponadto odwołał się on także do pewnych dodatkowych lub pomocniczych kryteriów, takich jak masa produktu, jego rodzaj („miękkie” lub „twarde”) i czy był on

43 Wyrok z dnia 28 marca 2017 r., Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236, pkt 167).

44 Wyrok ETPC z dnia 20 maja 1999 r., Rekvényi przeciwko Węgrom (CE:ECHR:1999:0520JUD002539094, § 34).

45 Liczby przytoczone przez Trybunałem mieściły się w przedziale od „przynajmniej kilkudziesięciu osób”, do „kilkuset osób”, „kilkudziesięciu tysięcy”, czy „2000 porcji”.

46 Na przykład ilość narkotyków, która może zaspokoić potrzeby co najmniej kilkudziesięciu uzależnionych, lub ustalenie, czy w ogóle możliwe jest zażywanie znalezionej ilości narkotyku oraz czy, biorąc pod uwagę rodzaj narkotyku, może ona prowadzić do odurzenia.

przeznaczony do handlu, czy do użytku własnego. Sąd Najwyższy w swoim orzeczeniu z dnia 23 września 2009 r. wskazał również, że „[p]róba stworzenia przez Sąd Najwyższy quasi definicji legalnej [tego pojęcia] byłaby nieuprawnionym przejmowaniem prerogatyw ustawodawcy” oraz że „żaden wzorzec stworzony przez Sąd Najwyższy nie jest w stanie objąć tych wszystkich przypadków, które mogą w przyszłości zaistnieć przy obecnym postępie technologicznym (i wytworzenia nowych, jeszcze groźniejszych dla życia i zdrowia człowieka narkotyków syntetycznych, zdolnych wywołać zamierzony skutek przy coraz mniejszych wagowo ilościach [...])”.

78. Stopniowy rozwój prawa karnego poprzez orzecznictwo sądowe jest dobrze zakorzenioną i niezbędną częścią europejskiej tradycji prawnej⁴⁷. Jest tak w szczególności wtedy, gdy należy ocenić okoliczności dotyczące substancji takich jak narkotyki. Charakter, odmiana, skutki i swoiste właściwości różnych rodzajów narkotyków utrudniają sformułowanie definicji „dużych ilości” tych substancji, która posługiwałaby się „jednym rozmiarem” w odniesieniu do wszystkich narkotyków. Jak orzekł Trybunał w Strasburgu, „konieczność uniknięcia nadmiernego formalizmu oraz dostosowania się do zmieniających się okoliczności oznacza, że brzmienie wielu ustaw w sposób nieunikniony, w mniejszym lub większym stopniu, jest niejasne. Wykładnia i stosowanie tych aktów prawnych zależą od praktyki”⁴⁸.

79. Niemniej jednak niezależnie od tego sytuacja, w której istniejące orzecznictwo sądów niższej instancji nie pozwala jednostce na ustalenie, czy posiadanie ilości narkotyków wystarczającej do wywołania jednorazowego odurzenia u kilkudziesięciu osób może prowadzić do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej za przestępstwo kwalifikowane, czy też aby przestępstwo to zostało orzeczone, konieczne jest posiadanie ilości narkotyków wystarczającej do odurzenia kilkuset (lub nawet kilku tysięcy) osób, nie spełnia moim zdaniem kryterium przewidywalności. Przekracza ona w mojej opinii poziom elastyczności, który jest niezbędny do uniknięcia nadmiernego formalizmu i do dostosowania się do zmieniających się okoliczności. Jeśli okoliczności faktyczne są takie, jak przedstawił je sąd odsyłający w postanowieniu odsyłającym, to zharmonizowane kryterium ustanowione zdaniem sądu odsyłającego w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie wydaje mi się właściwe do zagwarantowania racjonalnie przewidywalnego stosowania prawa karnego. Sąd Najwyższy wskazał również na swą niechęć do dokładniejszego zdefiniowania pojęcia „znaczących ilości środków odurzających”, uznając to za uzurpowanie roli ustawodawcy⁴⁹. W tych okolicznościach nieskrępowana wykładnia przez sądy krajowe okoliczności obciążającej związanej z tym, co stanowi „znaczną ilość” narkotyków, jest niezgodna z zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar.

80. Z powyższego wywodzę, że wykładnia art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757 w świetle zasad równości, niedyskryminacji i ustawowej określoności czynów zabronionych i kar nie stoi na przeszkodzie sytuacji, w której pojęcie transponujące wyrażenie „duże ilości narkotyków” do prawa krajowego nie zostało zdefiniowane przez ustawodawstwo, lecz jest wyjaśniane za pomocą wykładni w orzecznictwie. Jednakże wykładnia ta powinna umożliwić zainteresowanemu przeprowadzenie oceny istnienia i zakresu jego odpowiedzialności karnej w przypadku stwierdzenia u niego posiadania pewnej ilości narkotyków. Każdorazowa wykładnia tego pojęcia przez sądy krajowe na podstawie kryterium, które nie zapewnia w rozsądnym stopniu przewidywalności i pewności, jest niezgodna z zapisaną w art. 49 karty zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar. Do sądu krajowego należy ustalenie, czy taka sytuacja rzeczywiście ma miejsce w jego krajowym porządku prawnym.

47 Wyrok ETPC z dnia 21 października 2013 r., Del Río Prada przeciwko Hiszpanii (CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, § 93).

48 Wyrok ETPC z dnia 17 lutego 2004 r., Maestri przeciwko Włochom (CE:ECHR:2004:0217JUD003974898, § 26).

49 Zobacz pkt 77 powyżej.

Wnioski

81. W świetle całości powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, by na pytania przedstawione przez Sąd Rejonowy w Słupsku – XIV Wydział Karny (Polska) odpowiedział następująco:

- Artykuł 2 ust. 1 lit. c) i art. 2 ust. 2 oraz art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757/WSiSW z dnia 25 października 2004 r. ustanawiającej minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami nie stoją na przeszkodzie temu, aby państwa członkowskie rozszerzyły odpowiedzialność karną za kwalifikowane przestępstwo związane z posiadaniem dużych ilości narkotyków do celów handlowych, jak zdefiniowano poniżej, na posiadanie narkotyków nieobjęte zakresem przestępstw wymienionych w tej decyzji ramowej.
- Wykładnia art. 4 ust. 2 lit. a) decyzji ramowej 2004/757 w świetle zasad równości, niedyskryminacji i ustawowej określoności czynów zabronionych i kar nie stoi na przeszkodzie sytuacji, w której pojęcie transponujące wyrażenie „duże ilości narkotyków” do prawa krajowego nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę, lecz jest wyjaśniane za pomocą wykładni w orzecznictwie. Jednakże wykładnia ta powinna umożliwić zainteresowanemu przeprowadzenie oceny istnienia i zakresu jego odpowiedzialności karnej w przypadku stwierdzenia u niego posiadania pewnej ilości narkotyków. Każdorazowa wykładnia tego pojęcia przez sądy krajowe na podstawie kryterium, które nie zapewnia w rozsądnym stopniu przewidywalności i pewności, jest niezgodna z zapisaną w art. 49 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar. Do sądu krajowego należy ustalenie, czy taka sytuacja rzeczywiście ma miejsce w jego krajowym porządku prawnym.